

Netopýr brvitý – nový druh netopýra pro nejzápadnější Čechy

Přemysl Tájek a Pavla Tájková, Český svaz ochránců přírody Kladská

Intenzivní mapování a monitoring netopýrů západních Čech přineslo v letošním roce další překvapivý objev. Při zimním monitoringu jedné ze štol byl nalezen netopýr brvitý (*Myotis emarginatus*). V ČR se tento druh vyskytuje především na Moravě, odkud jeho areál částečně zasahuje i do východních Čech. V západních Čechách byl netopýr brvitý poprvé zaznamenán až v 80. letech v Pošumaví a na Šumavě, kde do roku 2002 pravidelně zimovalo několik málo jedinců (Dvořák et Bufka 2002). Po roce 2002 byl jejich výskyt v Pošumaví zaznamenán pouze jednou (v letním období roku 2012, dva jedinci na půdě; Bufka, úst. údaj). Tyto záznamy byly spolu s údaji z Českého krasu doposud nejzápadnějšími zaznamenanými výskyty tohoto druhu v ČR.

Netopýr brvitý je obecně považován za teplomilný druh obývajících spíše nižší polohy a upřednostňující krasové a pseudokrasové oblasti (Benda et Hanák 2003). Přestože

- Netopýr brvitý zimující ve štole Hrom 29. 1. 2012 s typicky rozčuchanou srstí na hřbetě. Foto Přemysl Tájek.

se v posledních desetiletích počet záznamů o výskytu netopýra brvitého na území Čech výrazně zvýšil, je jeho nálezy v našem regionu velkým překvapením.

Netopýr byl nalezen v neděli 29. ledna 2012 ve štole Hrom v jižní části CHKO Slavkovský les, těsně za hranicemi Karlovarského kraje. Štola je každoročně monitorována od roku 2003 a patří k početnějším zimovištím ve Slavkovském lese (min. 13 a max. 44 jedinců) a doposud zde bylo zaznamenáno 7 druhů zimujících netopýrů (netopýr vousatý, n. Brandtův, n. řasnatý, n. velkouchý, n. velký, n. vodní a n. usatý).

Jak netopýra brvitého poznáme?

Netopýr brvitý se nejvíce podobá netopýru řasnatému. Díky některým znakům jej však zkušené oko dokáže snadno odlišit, aniž by bylo nutné koukat netopýrům blíže na zoubek (a to doslova – jedna z obtížně rozpoznatelných dvojic našich netopýrů se rozlišuje podle tvaru třetího třenového zubu). Přesto i pro níže uváděné určovací znaky platí, že je nutné je „dospat do oka“ – nám se to s jistotou podařilo teprve předchozí zimu při sčítání netopýrů v Javoříčku v Moravském krasu. Na druhou stranu ale i pro toho, kdo se setkal s netopýry pouze v západních Čechách, je netopýr brvitý dosti odlišný na to, aby si začal lámat hlavu, o jaký druh vlastně jde.

Nejnápadnější je celkově tmavší vzhled – netopýr brvitý má tmavší srst na hřbetě (hnědou až rezavou) i na bříše (žlutavě šedobílá oproti bílé u netopýra řasnatého). Tmavší má netopýr brvitý i celou hlavu včetně uší. Další, v učebnicích nepsaným znakem, bývá jakoby rozčuchaný vzhled tohoto druhu při zimování. Klíčovým znakem při určování tohoto druhu je však pravouhlý zářez na vnějším okraji boltce (zhruba v úrovni hrotu poměrně dlouhé ušní záklopy, tedy asi ve 2/3 výšky boltce). Výraznou odlišností proti netopýru řasnatému je také absence kartáčovitého lemu na okraji ocasní blány – tento znak však nelze použít u zimujících jedinců, protože ti mají ocas složený. Nalezený exemplář vzorně odpovídal všem určovacím znakům, pro jistotu byl však ještě vyfotografován a fotografie následně putovaly k předním českým

chiropterologům, kteří určení potvrdili. Pohlaví a stáří jedince se určit nepodařilo, museli bychom ho kvůli tomu vzbudit, což pro zimující netopýry vždy znamená ohrožení života.

Odkud se k nám dostal?

Netopýr brvitý není považován za druh přetahující na velké vzdálenosti, naopak je druhem spíše usedlým (Geisler et al. 2003). Tomu odpovídají i záznamy z posledních desetiletí z ostatních částí Čech, kde byl druh zaznamenán obvykle jak v zimním, tak v letním období (Benda et Hanák 2003). Dvě blízké lokality jsou od roku 2009 pravidelně monitorovány během podzimního rojení – a je tedy možné, že se v jižní části Slavkovského lesa s netopýrem brvitým v budoucnu setkáme i během léta či podzimu. Pak bychom mohli tento druh s velkou pravděpodobností začít považovat za stálou součást naší fauny.

Ačkoliv je nález netopýra brvitého ze Slavkovského lesa bezesporu dalším velice cenným doplněním celkového obrazu postupného šíření tohoto druhu do Čech, některé souvislosti zůstávají neodhalené. Není totiž jasné, zda „náš“ netopýr pochází spíše z východní (české) nebo západní (bavorské) populace – ojedinělý záznam o výskytu netopýra brvitého totiž pochází i z Franské Jury (Frankenalb), která je od „naš“ lokality vzdálena asi 100 km, tedy jen o něco málo více než lokality v Českém krasu. Početnější populace tohoto druhu se pak nacházejí v jižním Německu v podhůří Alp (web 1), odkud pravděpodobně pocházejí i výsadky ve Franské Jure a populace v Pošumaví (Benda et Hanák 2003). Zda v kolonizaci nejzápadnějších Čech uspějí dříve netopýři bavorští či východočeští nejspíše ukáže budoucnost, i když spíše až ta vzdálenější. Poděkování: Děkujeme touto cestou Janě Rolkové

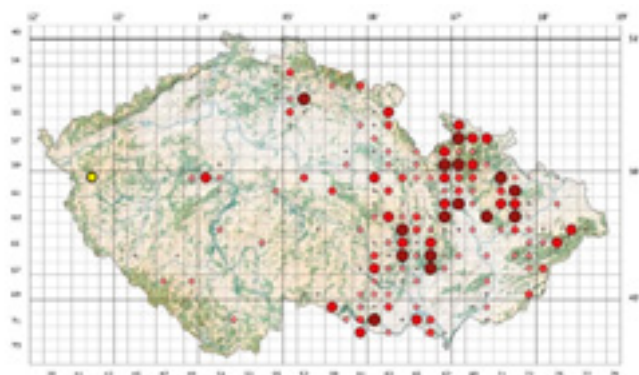

- Detail ucha netopýra brvitého s typickým „zářezem“ na vnější straně ušního boltce.
Foto Přemysl Tájek.

a Alexandře Hruškové, které se na nálezu netopýra brvitého aktivně podílely. Za ověření správnosti určení děkujeme Danu Horáčkovi a Tomáši Bartoničkovi. Zimní monitoring netopýrů proběhl za přispění Českého svazu ochránců přírody, který jej podpořil z programu Ochrana biodiverzity.

Literatura:

- Benda P. et Hanák V. (2003): Současný stav rozšíření netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v Čechách. *Vespertilio*, 7: 71–86.
- Dvořák L. et Buřka L. (2002): Současné znalosti o rozšíření netopýra brvitého (*Myotis emarginatus*) v Pošumaví. *Lynx*, 33: 271–272.
- Gaisler J., Hanák V., Hanzal V. et Jarský V. (2003): Výsledky kroužkování netopýrů v České republice a na Slovensku, 1948–2000. *Vespertilio*, 7: 3–61.
- Web 1: <http://www.lfu.bayern.de/natur/sap/arteninformationen/fundortkarte/zeige/113038>

Rozšíření netopýra brvitého v České republice podle Nálezové databáze AOPK ČR.